

Conceptreactie hoofdnotitie APV
T.a.v. de Landelijke Opleidingsraad Psychologische BIG-beroepen

Datum : 22 oktober 2021
Ref. : MP/lz/2110021
Betreft : Reactie hoofdnotitie APV

Geachte leden van de Opleidingsraad,

Met belangstelling nam de NVO kennis van uw conceptadvies "*Samen navigeren naar adaptieve psychologische vervolgopleidingen: voor een leven lang bekwaam*". Graag maken wij van de gelegenheid gebruik om op dit conceptadvies te reageren.

We willen beginnen met een compliment voor het stuk dat er ligt en dat binnen het programma Adaptieve Vervolgopleidingen Psychologie (APV) met vele partijen en grote betrokkenheid is gerealiseerd.

Het stuk doet recht aan de gesprekken zoals deze gevoerd zijn in de verschillende gremia van het programma APV, waarin ook de NVO participeerde. Soms door zelf lid te zijn van een werkgroep, soms door vertegenwoordiging via een ander lid van de FGzPt.

In onze reactie geven we graag een aantal aanbevelingen mee. Daarbij willen we vooraf gezegd hebben dat de NVO als beroepsvereniging gaat over de *beroepen* (ortho)pedagoog en orthopedagoog-generalist en dat wat de beroepsgroep raakt. Het programma APV gaat over *opleiden* en dan toegespitst op opleiden tot het beroep gz-psycholoog en haar specialismes¹. Wij reageren als NVO primair op dat wat consequenties heeft voor het beroep (ortho)pedagoog en orthopedagoog-generalist.

¹ De scope van het programma is specifiek de opleidingen tot gezondheidszorgpsycholoog en psychotherapeut. De NVO heeft het bestuur van de FGZPt per brief, op 11 mei 2020, o.a. verzocht het programma te verbreden naar ook de opleidingen orthopedagogiek. Bij weten van de NVO is op dat verzoek geen schriftelijke reactie ontvangen.

Binnen het programma APV, dat betrekking heeft op **psychologische** BIG-opleidingen, was de NVO betrokken vanwege het aandeel orthopedagogen dat de opleiding tot gz-psycholoog en tot Klinisch (neuro)Psycholoog in- en uitstroomt. De opleidingen tot universitaire master orthopedagoog en tot Orthopedagoog-Generalist staan (nog) buiten het programma. Standpunten en discussies binnen het programma APV brengen echter ook de universitaire opleidingen (ortho)pedagogiek en de opleidingen tot orthopedagoog-generalist in beweging.

De opleidingen zullen zelf, vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en autonomie, reageren op het advies, maar zo hier en daar gaat ook de NVO in op aspecten die de opleidingen (ortho)pedagogiek raken.

Hieronder zet de NVO haar aanbevelingen op een rij, geordend naar de drie pijlers van het programma APV. In de bijlage gaan wij dieper in op de achtergrond en motivatie van die aanbevelingen. Meer algemeen mist de NVO een wetenschappelijke onderbouwing van de behoefte aan master- en postmasteropgeleide gedragswetenschappers in de diverse werkvelden en van de veronderstelde verandering in zorgbehoefte. Een eerste algemene aanbeveling is dan ook die behoefte in kaart te brengen

I Aansluiting master - gz-psycholoog

1. Erken door de minister van OCW aangewezen universitaire bachelor- en masteropleiding gedragswetenschappen als eigenstandige opleiding.
2. Maak expliciet dat en hoe bachelors (ortho)pedagogiek zich kunnen melden voor de beoogde selectieve master gz-psycholoog(/generalist).
3. Spreek, in ieder geval als het gaat om orthopedagogen, niet over een 'onvolwaardige (basis)beroepsopleiding' en evenmin over een 'stuwmeer'. Spreek wel over een 'opleidingspotentieel'. De beroepsgroep die de NVO vertegenwoordigt beschouwt de opleiding namelijk niet als onvolwaardig en borgt kwaliteit en doorontwikkeling van ook universitaire masters via haar Kwaliteitsregister.
4. Baseer het aantal EVC-trajecten op de behoefte in de werkvelden aan gz-psychologen.
5. Stel EVC ook open voor bij de NVO en/of SKJ geregistreerde orthopedagogen en laat hen meedoen aan een eventuele pilot.
6. Neem bekostiging van de opleiding tot Orthopedagoog-Generalist mee in de manieren om het 'stuwmeer' te reduceren
7. Overweeg, gezien de structurele onderbenutting van opleidingsplaatsen Klinisch Psycholoog, de Orthopedagoog-Generalist toe te laten tot deze opleiding. Dit eventueel op grond van een tijdelijke regeling en/of door een integratie van de verkorte opleiding psychotherapeut.
8. Verbreed de modellen voor aansluiting master – postmaster naar ook de opleidingen orthopedagogiek. Betrek zowel de NVO als universitaire en postuniversitaire opleidingen orthopedagogiek bij een verdere uitwerking van die modellen en bij het onderzoeken van de haalbaarheid daarvan.

II. Visie en Infrastructuur

1. Leg een relatie tussen de ambitie tot breed-opleiden en de behoefte van de werkvelden.
2. Bewaak een voor verwijzers en cliënten heldere afbakening tussen de breedte waartoe de opleiding tot gz-psycholoog(/generalist) opleidt en de breedte waartoe de opleiding tot orthopedagogiek en Orthopedagoog-Generalist opleidt.
3. Zet in het brede jeugdveld in op bekostigde opleidingsplaatsen voor zowel gz-psychologen als voor Orthopedagogen-Generalist, aanvullend op het huidige kleine aantal bekostigde opleidingsplaatsen in de jeugd-ggz.

III. Didactische ontwikkelingen en instrumenten

1. De voorstellen van de projectgroep didactische ontwikkelingen en instrumenten lijken per definitie de moeite van het realiseren waard; geef hieraan prioriteit.
2. Zorg dat ook de opleidingen tot orthopedagoog-generalist kunnen bijdragen aan hetgeen beschikbaar komt en daarmee hun voordeel kunnen doen.

De NVO hoopt dat zij met deze aanbevelingen een bijdrage levert aan het definitieve advies. Wij wensen u als Opleidingsraad veel succes met de verdere afronding daarvan. Een eventueel vervoltraject zien wij met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Drs. Gerard J. van Egmond
Voorzitter NVO

Bijlage. Toelichting en achtergrond aanbevelingen NVO voor advies APV

1. Aansluiting 'master-GZ'

Eén van de drie pijlers van het programma is de aansluiting master - GZ-opleiding en de daarbij behorende aspecten als het 'stuwmeer' en EVC.

Het advies gaat ervan uit dat de opleiding gz-psycholoog ten dienste moet staan van de kwaliteit van de zorg. Dit uitgangspunt deelt de NVO van harte. Vervolgens stelt het rapport echter, op diverse plaatsen, o.a. pagina 9, 10 en 11, dat er 'een groot tekort is aan BIG-geregistreerde psychologen enerzijds en dat een substantieel deel van de zorg wordt verleend door masterpsychologen en -pedagogen zonder volwaardige (basis)beroepsopleiding'.

Bij die stellingname heeft de NVO twee fundamentele vragen:

1. Waarop baseert het advies het tekort aan BIG-geregistreerde psychologen? De NVO heeft, binnen en buiten het programma meermaals gepleit voor het onderzoeksmatig in kaart brengen van de (veranderende) behoefte in de zorg in diverse grote werkvelden. Dit onderzoek is er echter (nog) niet. In onderstaande reactie komt de wenselijkheid van onderbouwing door een verantwoord onderzoek regelmatig terug.
2. Waarop baseert het advies dat *pedagogen* werken zonder volwaardige (basis)beroepsopleiding? Dit is nl. niet het standpunt van de NVO en de NVO heeft hiervoor ook geen aanwijzingen.

De directe aansluiting master - gz-psycholoog zou als doel hebben:

- Meer snelle en directe aflevering van gz-psychologen en daardoor bijdragen aan tekorten;
- Uitstroom op een jongere leeftijd, zodat meer gz-psychologen kunnen en willen instromen in de opleidingen tot specialist;
- Doorlopende en brede leerlijnen van universitaire master tot specialist.

Deze doelstelling neemt de NVO voor kennisgeving aan, waarbij zij aantekent dat onduidelijk is waarom en op welke termijn de directe aansluiting zou leiden tot bijdragen aan de tekorten.

Selectieve master

Consequentie is een selectieve master. De NVO en vele anderen wezen al eerder op de risico's en voorwaarden voor zo'n eventuele selectieve master. Die risico's en voorwaarden zijn in het advies nog niet bevredigend verwoord. Het advies gaat bijvoorbeeld niet expliciet in op de vraag of en hoe ook bachelors orthopedagogiek zich kunnen melden en worden beoordeeld voor zo'n selectieve master. Dit terwijl het Opleidingsbesluit gz-psycholoog de opleiding openstelt voor orthopedagogen en, omgekeerd, het Opleidingsbesluit orthopedagoog-generalist de opleiding openstelt voor psychologen met een klinische master. Daarnaast blijkt uit onderzoek van het Nivel dat 23 procent van de potentiële opleidingen (het 'stuwmeer') dat over een LOGO-verklaring beschikt een achtergrond heeft als (ortho)pedagoog.

- Maak expliciet dat en hoe bachelors (ortho)pedagogiek zich kunnen melden voor een selectieve master gz-psycholoog

Vakbekwaamheid universitair opgeleide masters orthopedagogiek

Het advies schetst meerdere modellen voor een directe aansluiting, waaronder het model 3+1+2 (de huidige structuur, maar dan met een directe aansluiting) en het model 3+3 (een model dat uitgaat van, zoals de NVO het eerder verwoordde, een meerjarige, door OCW bekostigde master).

De NVO heeft zich altijd voorstander betoond van een meerjarige bekostigde master (zowel psychologie als orthopedagogiek). Zoals het advies terecht stelt, zou zo'n model de opleidingen meer in harmonie brengen met andere beroepen die tot een BIG-registratie artikel 3 leiden.

In principe ziet de NVO een aansluiting master - post-master-opleiding vooral als een onderwijskundige aangelegenheid en daarmee de verantwoordelijkheid van opleidingsinstellingen. Voor de NVO als beroepsvereniging is wel van belang dat recht wordt gedaan aan een door de minister van OCW erkend diploma met civiel effect, zoals de master-orthopedagoog, en aan de behoefte van het werkveld. Zolang de universitaire master als zodanig blijft bestaan, zal de NVO die erkennen, ondersteunen én inzetten op professionalisering en borgen van vakbekwaamheid.

De NVO ziet universitair opgeleide masteropgeleide orthopedagogen met een registratie in het NVO Kwaliteitsregister als volwaardige zelfstandig werkende beroepsbeoefenaren, mits die de eerste jaren na afstuderen adequate werkbegeleiding en supervisie krijgt. Door middel van herregistratie in het Kwaliteitsregister toont de universitair opgeleide orthopedagoog aan dat hij zijn vakbekwaamheid bijhoudt.

In de ggz is, o.a. door het regiebehandelaarschap, meer behoefte aan BIG-geregistreerde postmasteropgeleide gedragswetenschappers. In alle werkvelden voldoen universitair opgeleide masters echter aan een behoefte. Als het plan rondom het wegwerken van het stuwmeer wordt doorgezet, dreigt het risico dat er geen universitair opgeleide masters meer beschikbaar zijn in het werkveld. Dat is een knelpunt, zeker gezien de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, om ook in de toekomst aan de zorgvraag te kunnen blijven voldoen en de beste zorg te kunnen (blijven) leveren aan cliënten.

De NVO wil graag in een vervolgtraject van het huidige APV meedenken over het hoe en waarom en de haalbaarheid van een model voor meerjarige bekostigde masteropleidingen van zowel psychologie en orthopedagogiek. Daarbij zal zij overigens onverlet blijven streven naar bekostiging van de opleiding tot orthopedagoog-generalist. Dat is per definitie een voorwaarde om mee te gaan in welk model dan ook.

- ➔ Ga uit van de erkenning van de minister van OCW en van de behoefte van de werkvelden.
- ➔ Zet in op verbreding van modellen naar ook de opleidingen orthopedagogiek. Betrek zowel de NVO als beroepsvereniging en universitaire opleidingen pedagogiek en postuniversitaire opleidingen orthopedagogiek bij deze uitwerking en bij het onderzoeken van de haalbaarheid.

Stuwmeer

In het verlengde van het bovenstaande spreekt de NVO dan ook niet over een 'stuwmeer' van universitaire masters, waarvan ruim een kwart orthopedagoog is. Dat zegt overigens niets over de relevantie van de ambitie van universitair opgeleide master-orthopedagogen om te willen instromen in de opleiding tot gz-psycholoog (of orthopedagoog-generalist). Dát die wens er is, betekent nog niet dat we zouden moeten spreken over een weg te werken stuwmeer. Wel over een opleidingspotentieel.

Ongeacht de vraag of het wenselijk is te spreken over een stuwmeer of over een 'opleidingspotentieel' is bekostiging van de opleiding tot orthopedagoog-generalist een manier om aan deze behoefte te voldoen. Op dit moment maken orthopedagogen en hun werkgevers niet

alleen op grond van inhoudelijke redenen de keuze tussen een opleiding tot gz-psycholoog of orthopedagoog-generalist, maar ook op grond van financiële overwegingen. Zou de opleiding tot orthopedagoog-generalist worden bekostigd, dan zullen met name veel orthopedagogen met een opleidingsambitie ook kiezen voor de opleiding tot orthopedagoog-generalist. Daardoor wordt het 'stuwmeer' gereduceerd.

- ➔ Breng de (veranderende) zorgbehoefte verantwoord in kaart en bepaal de behoefte aan masters, post-masters en specialisten in de grote werkvelden.
- ➔ Spreek, in ieder geval als het gaat om orthopedagogen, niet over een onvolwaardige (basis)beroepsopleiding en over een stuwmeer. Spreek wel over een 'opleidingspotentieel'.
- ➔ Neem bekostiging van de opleiding tot orthopedagoog-generalist mee in de manieren om het 'stuwmeer' te reduceren.

EVC

EVC is in het advies vooral een manier om het stuwmeer 'leeg te pompen' en alle gedragswetenschappers een opleiding op minimaal postmasterniveau te geven. De NVO heeft hierboven aangegeven waarom zij niet van een stuwmeer wil en kan spreken. Dat neemt niet weg dat bij veel orthopedagogen een behoefte bestaat voor een vervolgopleiding, ook voor de opleiding tot gz-psycholoog. Deze universitaire masters hebben vaak al specifieke opleidingen tot bijvoorbeeld cognitief gedragstherapeut, systeemtherapeut of een opleiding EMDR gevolgd en zijn, soms op grond daarvan, soms op grond van andere opleidingen en werkervaring, één of meermalen geheregistreerd in het NVO-Kwaliteitsregister en/of in de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ).

De NVO heeft een aantal vragen over de operationalisering en financiering van EVC en over de relatie met de behoefte van het werkveld gesteld aan de voorzitter van de werkgroep EVC. Het advies beantwoordt die vragen nog niet.

Op grond van de aantoonbare, want geregistreerde kennis en ervaring, van universitaire masters orthopedagogiek brengt de NVO hen graag ook in aanmerking voor een traject EVC en neemt zij, met enkele geheregistreerde masters orthopedagogiek, graag deel aan een eventuele pilot om te onderzoeken of en hoe meerdere keren herregistratie mee kan wegen in een EVC-traject.

Vanwege het belang om te kunnen doorstromen naar een specialisme, geldt dat ook voor orthopedagogen-generalist.

- ➔ Stel EVC ook open voor geregistreerde orthopedagogen en laat hen meedoen aan een eventuele pilot.
- ➔ Leg een relatie tussen EVC en de behoefte van de werkvelden aan postmasteropgeleide gedragswetenschappers.

Doorstroom naar KP-opleiding

De doorstroom naar de psychologische specialistenopleiding KP is al jaren onderbezet. Het Capaciteitsplan dat op 24 december 2020 naar de Tweede Kamer werd gestuurd signaleert en problematiseert dat. Consequentie is niet alleen dat de instroom van specialisten in de werkvelden achterblijft, maar ook een risico dat VWS het aantal beschikbare opleidingsplaatsen in de komende jaren naar beneden gaat bijstellen.

Formeel is het beroep Klinisch Psycholoog een specialisme van het beroep gz-psycholoog en staat het dus niet open voor orthopedagogen-generalist. Inmiddels is het beroep OG echter een BIG-

geregistreerd, aanpalend beroep. De opleidingen gz-psycholoog en orthopedagoog-generalist zijn allesbehalve identiek en de opleiding tot orthopedagoog-generalist leidt niet tot het beroep en registratie gz-psycholoog. Echter, voor toelating tot de opleiding zou niet alleen het beroep maatgevend moeten zijn, maar ook en vooral de competenties die nodig zijn om met succes de opleiding af te kunnen ronden. Mits in de opleiding tot OG en in de opgedane werkervaring voldoende basis is gelegd tot een reële potentie om de opleiding tot Klinisch Psycholoog met succes af te ronden, zou het een optie kunnen zijn de opleiding open te stellen voor orthopedagogen-generalist.

Momenteel bestaat er een verkorte route voor orthopedagogen-generalist om psychotherapeut te worden. De beroepenstructuur psychologische zorg stelt voor de beroepen Klinisch Psycholoog en Psychotherapeut te integreren. Via deze route kunnen orthopedagogen-generalist dus op termijn, via een nog te ontwikkelen overgangsregeling, klinisch psycholoog worden. Daarnaast heeft de NVO concrete signalen van leden die belangstelling hebben direct in te stromen in de opleiding tot klinisch psycholoog.

- Overweeg en onderzoek de mogelijkheden om orthopedagogen-generalist toe te laten tot de opleiding Klinisch Psycholoog, eventueel op grond van een tijdelijke regeling en/of door een integratie van de verkorte opleiding psychotherapeut.

2. Visie en Infrastructuur

Breed opleiden en het onderscheidend met de opleiding orthopedagogiek

Verbreding is één van de ambities in de plannen, zo wordt er gesteld: “om aan de veranderende zorgvraag te kunnen voldoen, moet de GZ-psycholoog breder inzetbaar zijn in verschillende domeinen”. Gezien de werkvelden waarin ook gz-psychologen gaan werken is die ambitie begrijpelijk. Belangrijk is wel om, zoals hierboven al is gezegd, om dat te baseren op de behoefte in de werkvelden. Als het overgrote merendeel van de uitstroom wil gaan werken en uiteindelijk ook gaat werken in de ggz18+, lijkt het raadzaam om daarop accent te leggen in de opleiding en andere domeinen naar verhouding van die behoefte. Hoe dat te doen is primair aan de opleidingen.

De voorbeelden die worden genoemd (combinatie van psychische problematiek met een verstandelijke beperking, de groeiende rol van preventie, het jeugd domein en ouderen) roepen daarnaast wat betreft **beroep** de vraag op naar de onderscheidendheid met het beroep orthopedagoog(-generalist) en wat betreft **opleiding** de vraag naar onderscheidendheid met de universitaire opleiding tot orthopedagoog en met de opleidingen tot orthopedagoog-generalist.

- Ga ook wat betreft breed-opleiden uit van de onderzoeksmatig vastgestelde behoefte in de werkvelden.
- Bewaak een heldere afbakening tussen de breedte waartoe de opleiding tot gz-psycholoog(/generalist) voor opleidt en de breedte waartoe de opleidingen orthopedagogiek en orthopedagoog-generalist voor opleiden.

Ook merkt de NVO op dat beroepsontwikkeling doorgaat ná de opleiding. Bij orthopedagogen en orthopedagogen-generalist wordt dat gestimuleerd door en vastgelegd in de NVO-Kwaliteitsregisters. Die kwaliteitsregisters gaan met een professional mee, ook als die wil veranderen van baan, functie en werkveld en zich daarop via scholing, intervisie en werkervaring op voorbereidt. In die zin vervullen ook de Kwaliteitsregisters een functie in breed opleiden, zij het ná de afronding van de opleiding.

Subsidieregeling jeugd-ggz

Het advies geeft de voorkeur aan opleiden binnen formele samenwerkingsverbanden. Tegelijkertijd wil het advies waarborgen dat ‘jeugd-opleidingsplaatsen’ een volwaardige plaats houden of krijgen en niet worden opgeslokt in het geheel van opleidingsplaatsen.

De beoogde samenwerkingsverbanden zijn er echter nog niet. Daarnaast is een dilemma voor de NVO dat jeugd-ggz sinds 2015 een onderdeel is van het jeugddomein. Het jeugddomein als geheel kent geen beschikbaarheidsbijdrage en dus geen bekostigde opleidingsplaatsen, noch voor gz-psychologen, noch voor de specialisten, noch voor OG-ers.

Risico van onderbrengen bij samenwerkingsverbanden is dat de ggz de dominante benaderingswijze wordt, terwijl jeugd-ggz geïntegreerd is in en veel raakvlakken heeft met de andere segmenten van het jeugdveld.

De NVO is het dan ook eens met het pragmatische voorstel om de huidige regeling te verlengen. In die periode zou zij niet alleen willen onderzoeken of samenwerkingsverbanden wenselijk en haalbaar zijn en onder welke voorwaarden, maar eerst en vooral de mogelijkheid om samen met de psychologische beroepsgroepen een beschikbaarheidsbijdrage voor opleidingsplaatsen gz-psycholoog en OG in het brede jeugdveld te realiseren.

- ➔ Zet in op bekostigde opleidingsplaatsen gz-psycholoog en OG in het brede jeugdveld, aanvullend op de huidige bekostigde opleidingsplaatsen jeugd-ggz.

Infrastructuur voor breed, adaptief en doelmatig opleiden

Voor de NVO is het lastig om de consequenties van de zogeheten ‘SPOO’s’ te overzien. Ten eerste is het wenselijk de veranderende zorgbehoefte in kaart te brengen en vast te stellen wat dat betekent voor de breedte van opleiden en voor de verhouding masters en post-masters.

Ten tweede hangt de infrastructuur ook af van het model van ‘aansluiting master-postmaster’ wat primair als doel wordt bepaald. Zou een ‘3+3-model’ wenselijk en haalbaar zijn, dan is de vraag welke infrastructuur daarbij het beste past.

- ➔ Laat de gewenste inhoud en breedte van opleiden en het toekomstig gewenste model leidend zijn voor de infrastructuur

3. Didactische ontwikkelingen en instrumenten

De NVO heeft veel belangstelling voor hetgeen de projectgroep *Didactische ontwikkelingen en instrumenten* als ambitie neerzet. Ongeacht uitwerking van modellen zijn deze adviezen en voorstellen no-regret. Wel zou de NVO graag zien dat ook de opleidingen tot orthopedagoog-generalist met hun eigen expertise en ervaringen kunnen bijdragen aan ontwikkelingen en instrumenten enerzijds en hun voordeel kunnen doen met dergelijke ontwikkelingen en instrumenten anderzijds.

- ➔ Zet in op het realiseren van de voorstellen van de projectgroep didactische ontwikkelingen en instrumenten voorstelt;
- ➔ Zorg dat ook de opleidingen tot orthopedagoog-generalist kunnen bijdragen aan hetgeen beschikbaar komt en daarmee hun voordeel kunnen doen.